

Dubrovačka izložba "Mjesto i sudbina"

EVELINA TURKOVIĆ

Tema "Mjesto i sudbina" kojom su se bavili književnici na 59. svjetskom kongresu PEN-a bila je izazov i za likovne krugove. Slaven Tolj, dubrovački umjetnik i voditelj Art-radionice Lazareti, potaknuo je i realizirao svojevrsan likovni pandan, izložbu pod istim nazivom, zamišljenu kao susret, postavljanje u suodnos, hrvatske, bosansko-hercegovačke i slovenske suvremene umjetnosti s europskom, zapadnom i istočnom. Radovi su bili izloženi u dubrovačkim skloništima (Muzej Rupe, Revelin, Akvarij), dakle na mjestima koja već nose snažne oznake "mjesta i sudbine".

Selektor za Hrvatsku, Antun Maračić predstavio je u Muzeju Rupe - pod nazivom "ŠEST HRVATSKIH UMJETNIKA - UMJETNOST DEFENZIVE, NEOEGZISTENCIJALIZAM" - radove Borisa Demura, Željka Jermana, Ivana Kožarića, Gorana Petercola, Gorana Trbuljaka i svoje. Maračić zastupa ideju da u radovima tih umjetnika i uopće u njihovu umjetničkom ponašanju (stilski potpuno raznolikom, u rasponu od Jermanova ekspresionizma foto-slikarstva, Demurova gestualno

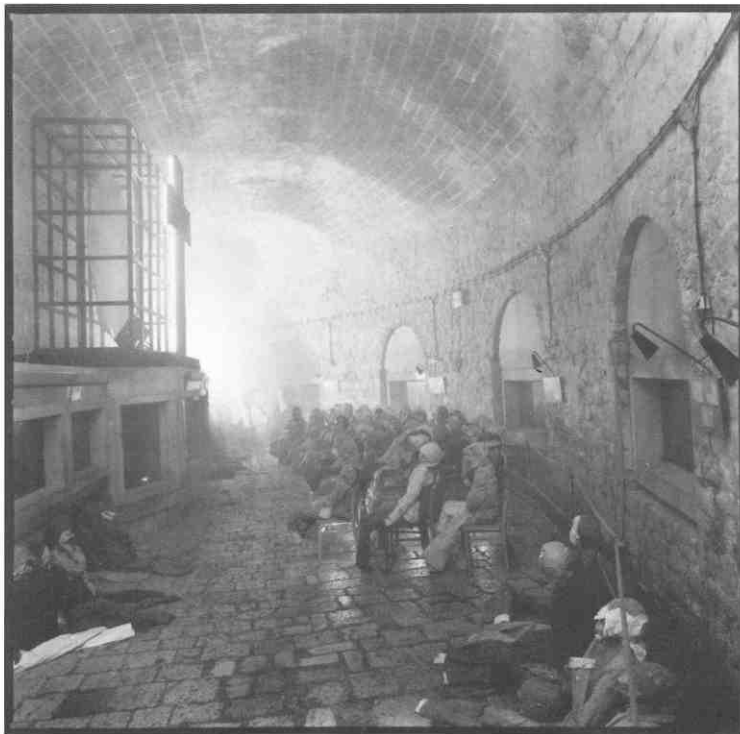

Ivan Kožarić, "Sudbina", Instalacija, 1993. (foto: Boris Cvjetanović)
Ivan Kožarić, "Destiny", installation, 1993 (Photo by Boris Cvjetanović)

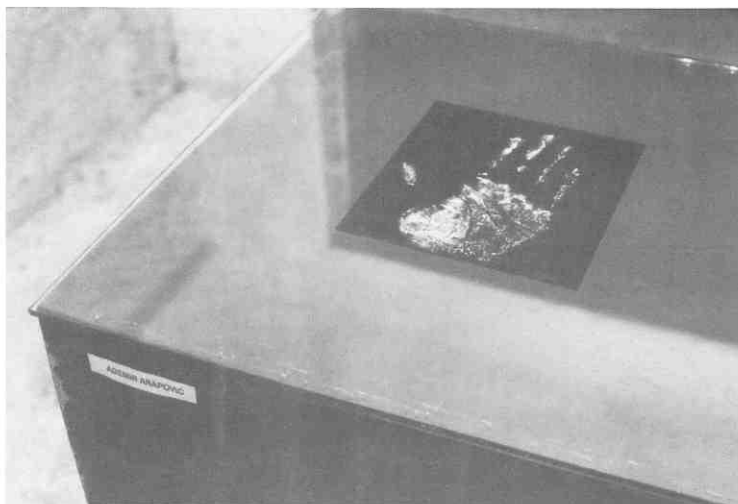
spiralnog slikarstva, Kožarićeva dinamičnog vitalizma preko Maračićevih plastičkih eseja do Petercolova minimalizma i Trbuljakova konceptualizma) postoji zajednička duhovna karakteristika, analogna duhu podneblja. To je umjetnost koja sadrži defenzivnost, introvertiranost, egzistencijalističku mučninu kao podlogu, ali mučninu koju je svaki od autora nadvladao u sebi primjerenu izrazu.

Kožarić je ovom prilikom najdirektnije reagirao na konkretan prostor. Izložio je ready-made, razne vrste kanti za smeće. Kante, kao prostor za kultivirano prikupljanje neizbježnih nuspojava ljudskog postojanja, slijede na inverzan način ideju i funkciju prostora u kojemu se nalaze. Muzej Rupe nekad je bio žitnica, prostor za spremanje hrane - elementarne čovjekove potrebe - ili, za vrijeme bombardiranja Dubrovnika, sklonište - mjesto za čisto fizičko spašavanje života. Izloženi se predmeti svojim sadržajem vežu za sadržaj prostora u kojemu se nalaze. Bez fizičke intervencije na predmetu, samo mentalnim procesom ostvaruje se značenje djela - tema životnog ciklusa. Drugi je Kožarićev rad "Sudbina", skulptura koju stvara za ovu priliku, postavljena ispred ulaza u Muzej. Iz čvrstog temelja od različitih pronađenih materijala dvije letve snažno prodiru u prostor. Dobra utemeljenost uvjet je duhovnog stvaranja.

Izbor Andreja Medveda, slovenskog selektora, grupa je

Konstruktor, "Terapia provocatoria", ambijent 1989. (foto: Boris Cvjetanović)
Konstruktor, "Terapia provocatoria", ambijent, 1989 (Photo by Boris Cvjetanović)

Ademir Arapović, Bez naslova, fotografija, 1993. (foto: Božidar Gjukic)
Ademir Arapović, Untitled, photograph, 1993

Konstruktor s projektom "TERAPIA PROVOCATORIA" zamišljenim još 1990. godine. Sto tri amorine, izobličene krpene spodobе u odjeći Crvenog križa sjede na stolicama i po podu, zagledane u veliki svijetleći križ. Smještene u prostoru Akvarija stvaraju jeziv ambijent. Gotovo doslovce prenesena slika skloništa, ali nenamjerno, jer sve je nastalo prije iskustva rata, skloništa i tisuća izbjeglica. Je li to neslućena sudbina?

Ademir Arapović i Mirsad Jažić, dvojica umjetnika iz Sarajeva, poslali su svaki po jedno djelo. Arapović rad s otiskom vlastite ruke, a Jažić fotokopiju fotografije Baščaršije s mnoštvom uzletjelih golubova, na kojoj su ptice označene brojevima. Otisak dlana i pobrojavanje kao panično dokazivanje postojanja.

U tvrđavi Revelin pokazani su radovi Dubrovčana Dubravke Lošić i Marina Grila te dvaju ruskih umjetnika, Konstantina Zvezdochotova i Vadima Zakharova, iz selekcije talijanskog kritičara Enrica Comija "DVA UMJETNIKA IZ ISTOČNE I DVA UMJETNIKA IZ ZAPADNE EUROPE" (umjetnički par Licitra & Mari i Per Barkley, zapadnoeuropski dio, izlaže u Galeriji Sesame). Zvezdochotov, umjetnik koji je izlagao na kaselskim Documentama, postavlja instalaciju od starih pokrivača, odjeće, pračke i kamena - streljiva, pušaka sklepanih od daščica, portreta tipičnog Azerbejdžanca, a iznad toga dugačak natpis s posvetom: "Milli Azerbejdžanci". Sve smješteno u sirovobetonskoj prostoriji sa zaostalim nizovima metalnih ležaljki i dvjema preplašenim ženama koje ne napuštaju sigurnost skloništa u tvrđavi. Bez otpora spaja svoje djelo i već postojeće stanje, zastupajući pomirljivu prilagodbu zatečenom i međusobno prožimanje.

"Prekinute igre" naziv je rada koji potpisuje Slaven Tolj. Samo potpisuje. Naime, na malom trgu iza katedrale djeca nalaze pogodan prostor za igranje tenisa. Međutim, često se događa da im loptica nepovratno ostaje zaglavljena u kamenim viticama kapitela. U zaustavljenu poskakivanju loptice i nužnom kraju igre Slaven lucidno prepoznaje vizualnu metaforu dramatičke mjestom određene sudbine.

HRVATSKA SELEKCIJA U ZAGREBU

Isti dan kad se zatvarala dubrovačka izložba u zagrebačkoj Galeriji Zvonimir otvorena je izložba "ŠEST HRVATSKIH UMJETNIKA - UMJETNOST DEFENZIVE, NEOEGZISTENCIJALIZAM", autora koncepcije Antuna Maračića. Izlagali su isti autori, ali druge radove. Ideja o defenzivnom karakteru hrvatske suvremene umjetnosti, koja je zastupljena na toj izložbi, jasno se potvrdila i u samoj postavi. Odabirući mjesta za vlastite radove umjetnici su željeli biti što nenametljiviji. Centralni dio glavnog zida Galerije ostao je prazan, radovi su uglavnom uvučeni u niše. Boris Demur izložio je svoj rad na zidu Galerije koji je posjetitelju iza leđa kada ulazi u

Konstantin Zvezdochotov, Bez naslova, instalacija, 1993. (foto: Božidar Gjukic)
Konstantin Zvezdochotov, Untitled, installation, 1993. (Photo by Božidar Gjukic)

Slaven Toli, "Pax. Vobis. Memento mori Qui. Ludetis Pilla.", ready-made, 1993. (foto: Boris Cvjetanović)/Slaven Toli, "Pax. Vobis. Memento mori Qui. Ludetis Pilla.", ready-made, 1993

prostor. Rad od 10.5 m gotovo je skriven, uočuje se tek nakon nekog vremena ili tek prilikom izlaska iz Galerije. Rezultat je izložba rijetke vizualne čistoće, prostornosti i odmjerenosti. Raznorodni radovi s dovoljno vlastita zraka međusobno se ne nadmeću, nego decentno koordiniraju.

Ivan Kožarić postavlja "Pronađenu skulpturu", ponovo ready-made. Uzima drvene "konjiće" ili "kozličice" kakve upotrebljavaju radnici na gradilištima. U gotovim predmetima, utilitarno konstruiranima, iskorišćuje slučajnu figurativnu asocijaciju. Intervencija je, kao što je često u Kožarića, svedena na naznaku djelovanja, tj. na stavljanje u određeni odnos dvaju jednakih predmeta koji tim pokretom stvaraju novu konstruktivističku skulpturu.

Boris Demur nastavlja ispitivanje svoga neiscrpnog motiva - spirale. Slika ih golim rukama tako da vrlo precizno bilježe njegova trenutna duhovna stanja. Ovog puta ritam otisaka vrlo je ubrzan i zgusnut, a plava boja, uz sam oblik spirale, naglašava i doživljaj nebeskog.

Instalacija Željka Jermana "Wohin geht die Welt,

wohin geht die Photographie?" sinteza je njegova 20-godišnjeg rada. Dugačke trake neiskorištena foto-papira postavio je u oblik križa (karakteristično za radove iz 80-ih godina); na jednom kraku križa nalazi se rad iz 70-ih godina s ispisanom porukom - "Krepaj fotografijo" (iz vremena kad Jerman odbacuje foto-aparat kao posrednika i direktnim djelovanjem na foto-emulziju, najčešće upisujući svoje misli i dramatične uzvike, obznanjuje zaokupljenost vlastitom egzistencijom i stanje pobune ili rezignacije), na drugom sasvim recentan rad iz ciklusa "Svjetlorisi" (površina foto-papira, spaljena djelovanjem svjetla i kemikalija, pretvorena je u polje bogate plastične fature).

Sličan postupak upotrebe potpuno neslikarskog medija da bi se dobio slikarski učinak nalazimo i u instalaciji "Sjene" (1993.) Gorana Petercola. Ali još drastičnije, jer Petercol stvara svoj rad od nematerijalnog, od sjena. Uloga materijalnih dijelova samo je stvaranje vlastite sjene.

Odmak od klasičnog slikarskog postupka, zapravo njegovo ironiziranje, imaju i slike-objekti Gorana Trbuljaka. Platna je zatvorio drvenim okvirima, a s prednje strane staklom. Boju je utiskivao (i to u vremenskom razmaku od 1984. do 1992.) kroz male rupice u okviru ili sa stražnje

Antun Maračić, "Je vous méprise", instalacija, 1991. (foto: Boris Cvjetanović)/Antun Maračić, "Je vous méprise", installation, 1991 (Photo by: Boris Cvjetanović)

strane platna, i pustio je da se sama razlijeva.

Antun Maračić izložio je sliku "Umrjet će u pustoši svog mrtvog srca" (1991.) nastalu na temelju riječi Vlade Gotovca izrečenih na Bedemu ljubavi 1991. Slika se nakon izlaganja u Dubrovniku, prilikom topničkog napada oštećena, kao ratni veteran vratila u samu zgradu protiv koje je bila okrenuta. (Galerija Zvonimir nalazi se u istoj zgradi u kojoj je nekad bio Dom JNA.)

Značenje je ove izložbe i u tome što otvara proces osvještavanja i definiranja karaktera hrvatske suvremene umjetnosti. Što je to što je obilježava i razlikuje od drugih, bez obzira na internacionalni likovni jezik kojim se služi? To je potraga za vlastitim duhovnim temeljima. A oni se mogu otkriti, ne pasivnim prepoznavanjem svjetskih trendova na domaćoj sceni već samo aktivnim kritičkim odnosom prema pripadajućem nam stvaralaštvu. Prilično nezahvalan zadatak s obzirom na aktualno propovijedanje kulturnog nomadizma i eklekticizma. Ali utvrđivanje vlastita identiteta preduvjet je ravnopravne koegzistencije.

Željko Jerman, "Wohin geht die Welt, wohin geht die Photographie?", instalacija, 1970.-93. (foto: Boris Cvjetanović)/ Željko Jerman, "Wohin geht die Welt, wohin geht die Photographie?", installation, 1970-93 (Photo by: Boris Cvjetanović)

Summary

Evelina Turković: "Dubrovnik Exhibition "Place And Fate"

Goran Petercol, "Sjene / 123", instalacija, 1993. (foto: Boris Cvjetanović)/ Goran Petercol, "Shadows / 123", installation, 1993 (Photo by Boris Cvjetanović)

"Place And Fate", the subject handled by writers at the 59th World PEN Convention in Dubrovnik, was a challenge for visual artists also. Slaven Tolj, the Dubrovnik artist and the promoter of the Lazareti Art Workshop, initiated and realized a sort of a visual art's counterpart, an exhibition under the same title, setting the Croatian, Bosnia-Herzegovinian and Slovenian contemporary art into correlation with the European, Western and Eastern art. The works were exhibited in the Dubrovnik air-raid shelters (The Rupe Museum, Revelin Fortress and The City Aquarium), that is, in places that already bear a strong mark of "the place and the fate."

Antun Maračić, the Croatian selector presented the works by Boris Demur, Željko Jerman, Ivan Kožarić, Goran Petercol, Goran Trbuljak and his own in the Museum Rupe, under the title "SIX CROATIAN ARTISTS - THE ART OF THE DEFENSIVE, NEOEXISTENTIALISM". Maračić advocates the idea that there is a common spiritual characteristic, analogues to the spiritual climate in the works of these artists as well as in their artistic approach in general (quite different in style, ranging from Jerman's expressionistic foto-pictures, Demur's gestualwhirlpool painting, dynamic vitalism of Kožarić through the Maračić's plastic essays, to Petercol's minimalism and Trbuljak's conceptualism). This is the art that is based on defensiveness, introversion, existential nausea. At the same time this nausea was overpowered by each of these authors by way of expression, best suited to each of them individually.